

Nemška pravica na Štajarskem.

(Govor dež. poslanca dr. Ivana Dečko dne 20. aprila t. l. v deželni zbornici štajarske, s katerim je utemeljeval osnove meščanske šole s slovenskim učnim jezikom v St. Jurju na južni železnici.)

Na Štajarskem imamo sedaj 13 javnih meščanskih šol, in sicer jih je v Gradci 9, v Brucku 1 dvojna meščanska šola, v Ljubnem jedna meščanska šola za dekleta in v Mariboru po jedna meščanska šola za dečke in jedna za dekleta. — Razun tega imamo na Štajarskem še 6 deželnih meščanskih šol, in sicer v Judenburgu, Fürstenfeldu, Hartbergu, Radgoni, Voitsbergu in Celju.

V deželi nahaja se toraj vsega skupaj 19 meščanskih šol. Že imena krajev, kjer se nahajajo te meščanske šole, kažejo nam, da je v tem oziru Gornje Štajarsko proti Spodnjem Štajarskem neprimerno na boljšem; kajti od 19 meščanskih šol jih je nič manj kot 16 v gornjem delu Štajarske in samo 3 na Spodnjem Štajarskem.

Koliko da znašajo letne potreščine za javne meščanske šole, o tem nimam na razpolago podatkov, ali proračun štajarskega deželnega zaklada kaže, da znašajo potreščine za deželne meščanske šole na leto 44.533 gld. Od te svote pride pa nič manj kot 35.035 gld. na meščanske šole na Gornjem Štajarskem, tako da se izda za meščansko šolo v Celju samo svota po 9498 gld. Ako se prevdari, da povprek treba za javne meščanske šole iste potreščine, kakor za deželne meščanske šole, in če uvažujem, da je treba poprek za deželne meščanske šole za vsako leto po 7422 gld., znašala bi potreščina za vse meščanske šole v deželi 141.018 gld. Od te svote pride pa na 16 meščanskih šol na Gornjem Štajarskem nič manj kot 118.752 gld., mej tem ko se izda za tri meščanske šole na Spodnjem Štajarskem samo znesek po 22.266 gld. Te številke so sicer le aproksimativne, pa prepričan sem, da bi številke v resničnih izdatkih nam pokazale še neugodnejše razmere za Spodnje Štajarsko, kajti menim, da je za meščanske šole v Gradci treba za vsako povprek gotovo več, kot 7422 gld.

Istotako kaže obiskovanje teh meščanskih šol za Spodnje Štajarsko jako neugoden procent. — Vse meščanske šole obiskovalo je v šolskem letu 1897/98. 2657 dijakov, in sicer meščanske šole na Gornjem Štajarskem 2220 učencev in le 437 učencev meščanske šole na Spodnjem Štajarskem. — Po procentih kaže to, da od obiskovalcev meščanskih šol na Štajarskem jih pride na Gornje Štajarsko nič manj kot 84%, na Spodnje Štajarsko pa le 16%.

Če se že pri razdelitvi meščanskih šol na Gornje in Spodnje Štajarsko kaže, kako prednost ima Gornje Štajarsko, opazujemo še bolj kričeče razmere, ako vzamemo v poštev, kako so razdeljene meščanske šole mej oba naroda na Štajarskem:

Od teh 19 meščanskih šol je vseh 19 nemških, slovenska pa niti jedna!

Ta način razdelitve meščanskih šol na oba naroda ni storjen ne po načelu pravice, niti po načelu navadne pravilnosti, ampak zadržuje bridko krivico, storjeno slovenskemu narodu. — Slovenci morajo plačati k potrebščinam meščanskih šol svoj celi in popolni donesek, ne da bi jim dežela za to le najmanj kaj dala. Tako ravnanje proti Slovincem je toliko bolj krivično in občutljivo, ker so ravno meščanske šole silno velikega pomena za praktično življenje.

§ 1. organičnega statuta za štajarske deželne meščanske šole pravi: »Meščanske deželne šole imajo namen z rednim poukom dajati priliko učencem, da si pridobé splošno omiko, katera presega učni smoter splošnih ljudskih šol, in da zadobé isti večjo izobrazbo, katera je potrebna, da se morejo kaj po dovršenem obisku teh šol izučiti kako obrt, ali se posvetiti poljedelstvu ali trgovini. — Te šole dajejo tudi potrebno večjo izobrazbo za strokovne šole.«

Takovih šol, katere dajejo učencem splošno izobrazbo, presegajočo učni smoter splošnih ljudskih šol ter dajejo posebno večjo izobrazbo za obrt, industrijo in trgovino, potrebuje ravno slovensko prebivalstvo na Spodnjem Štajarskem še prav posebno. — Zemljišča na Spodnjem Štajarskem so, kakor je sploh znano, prav malo rodovitna. Vsled velikega obljudenja so ista v tako mala posestva razcepljena, da zemlja kmeta in njegove večkrat mnogoštevilne obitelji nikakor ne more rediti, dasi je naše prebivalstvo zelo pridno in z malim zadovoljno. Ker je obrt in industrije le malo, je za Spodnje Štajarsko živотно vprašanje, da se poljedelstvo, obrt in industrija povzdignejo, oziroma deloma šele vstvari. K temu je pa potrebno predvsem, da se ustvari za to potrebni pogoji, to je, potrebne šole.

Meščanske šole v Mariboru in Celju tega namena nikakor ne morejo izpolnjevati in to toliko manj, ker določuje § 3. organičnega statuta za deželne meščanske šole na Štajarskem, kateri zadržuje pogoje za vzprejem učencev, izrečno: »V I. razred deželnih meščanskih šol sprejemajo se dečki, kateri so dosegli 11. leto ter dokazali pri vzprejemnem izpitu zadostno izobrazbo v nemškem jeziku in računstvu.«

Ta določba provzročuje, da mora le prav malo slovenskih otrok izpolniti pogoje za vzprejem v meščanske šole, da je temu res tako, kaže najbolj poročilo deželnega odbora o obiskovanju deželnih meščanskih šol, kjer se na strani 126 pravi: da je od učencev, kateri so na koncu šolskega leta 1897/98. deželne meščanske šole obiskovali, nemške narodnosti 79,3%, slovenske narodnosti pa 18,5%. To velja glede deželnih meščanskih šol. Če pa vzamemo zraven tudi v poštev javne meščanske šole, pokazalo se bode še neugodnejše percentualno razmerje. — Vidimo, da je obiskovalo deželno meščansko šolo v Celju 43 učencev slovenske narodnosti. Ravno toliko jih je morebiti obiskovalo meščansko šolo v Mariboru. Visoko računano smemo toraj reči, da je obiskovalo meščanske šole komaj 100 učencev slovenske narodnosti, tako da ostane učencev na meščanskih šolah nemške narodnosti 2557, kar daje razmerje v procentih, nemških učencev 96,24% in slovenske narodnosti 3,76%. To razmerje je zares kričeče, če se pomisli, da narodnostne številke ne kažejo tega razmerja, kajti od vsega prebivalstva na Štajarskem je nemške narodnosti 68%, slovenske narodnosti pa 32%.

(Konec prih.)

Deželni zbor štajarski.

(Zadnje poročilo.)

Gradec, 26. aprila.

Izstop Slovencev. V seji 20. aprila je vtemeljeval dr. Dečko predlog zastran ustanovitve meščanske šole s slovenskim podučnim jezikom v St. Jurju na južni železnici. Dakazoval je s številkami, kolika krivica se godi v tem obziru Slovincem na Štajarskem. Znamenit govor prinašamo na drugem mestu.

Ko je dr. Dečko končno predlagal, naj se njegov predlog izroči naučnemu odseku v pretres, se je za-nj vzdignilo 20 poslancev. Slovenci, nemški katol. poslanci in veleposlaniki. 20 poslancev (nemški narodnjaki) so obsedeli. Pri enakem številu glasov je pa predlog odklonjen. Nato so slovenski poslanci zapustili zbornico in se tudi seje v soboto 22. aprila niso vdeleževali.

V tej seji 22. aprila so pa zapustili zbornico tudi nemški katol. poslanci. Le-ti so hudo razžaljeni, ker jih nemška narodna večina popolnoma prezira pri volitvah v razne odseke. V njihovem imenu je že poslanec Wagner enkrat poprej napovedal, da se hoče njegove stranke radi tega preziranja maščevati. In to je res tudi storila.

V soboto 22. aprila je bilo navzočih celo malo število poslancev, ravno toliko, da je bila zbornica sklepna z navzočimi katol. poslanci. Ko le-ti vidijo položaj, da brez njih sploh nemški narodnjaki ne morejo zborovati, izjavi Hagenhofer sledeče: »Vi narodnjaki nas prezirate vedno pri volitvah. Že večkrat se je pa zgodilo, da Vas je bilo komaj toliko v zbornici, da je bila sklepna le z našim številom. Vi bi morali toraj tudi sami skrbeti za to, da Vas je zmirom toliko tukaj, da ste sploh sklepni. Mi odidemo iz zbornice«. Odišli so: nemških narodnjakov ni bilo dovolj v zbornici — deželni glavar je moral sejo zaključiti. V tej seji se je imelo razpravljati o ustanovitvi nove hiralnice v Kindbergu, od koder sta izvoljena dva najhujša nemška kričača: Walz in Fürst. In v tej seji, ko se je ta za nja tako važna zadeva imela razpravljati, nista bila niti ta dva moža pričujoča. O da! Kričati in zatirati drugomisljenike, to znajo nemški narodnjaki!

Na sejo 25. aprila je bilo vse rado vedno. Pridejo li Slovenci nazaj ali ne? Nemški katol. poslanci so že izjavili v svojem časniku, da pridejo; o Slovincih se to ni vedelo. Po resnem vsestranskem prevdaru so slovenski deželni poslanci soglasno sklenili, da se začetkoma seje v torek 25. aprila poda slovesni protest proti surovemu obnašanju nemške večine napram štajarskim Slovincem in da se za zdaj še vdeležujejo zborovanja. Izjava, katero je deželnega glavarja namestnik dr. Sernec podal, se glasi tako-le:

»Večini štajarskega deželnega zbora se je v seji dne 20. aprila t. l. zljubilo, naš predlog za ustanovitev deželne meščanske šole s slovenskim učnim jezikom v St. Jurju na južni železnici odkloniti a limine. S takovo prakso večine proti manjšini ovirani smo v izvrševanju svojih parlamentarnih dolžnosti, ker nam ni mogoče, v tej zbornici predlogov, ki so velevažni za naše ljudstvo, spraviti niti do posvetovanja. Kot zastopniki slovenskega naroda na Štajarskem moramo z vso odločnostjo protestovati zoper tako postopanje, ki prezira parlamentarne samo ob sebi umevne običaje, kakor so v navadi v drugih deželnih zborih, kaže nenavadno mero narodne nestrpnosti proti slovenskemu ljudstvu in najgloblje žalosti nas in naše volilce.« — Nemški narodnjaki so te krepke besede potuhnjeno in brez ugovora poslušali. Kaj hočejo tudi ugovarjati? A slovensko ljudstvo naj zve, da ga v graški deželni zbornici ne čaka pravica — ravno nasprotno! Delajo z nami in z našimi slovenskimi poslanci, kakor bi bila že vsa Štajarska ponemčena. Pa temu že ni tako! Še nas je Slovencev 32% vsega prebivalstva. Iz Gradca torej nimamo pričakovati pravice; branimo toraj sami svoj dom!

Proč od Nemcev! Proč od Gradca!

Iz drugih krajev.

(Za šolo na Muti) darovali so čestilci prvoboritelja na Remniku 12 kron.

(V Ljubljani) se vrše sedaj dopolnilne volitve za občinski svet. Udeležujejo se jih letos prvokrat tudi krščanski socialisti ter delajo s tem slovenskim liberalcem veliko skrbi. Zmagali še letos gotovo ne bodo v nobenem razredu, (v dveh so že res propali), a njih manjšina je vendar tako velika, da lahko postane čez leto večina.

(Dr. Krek — na Nemškem.) Dr. Krek je pohitel na Nemško v Sodingen, da je ondotnim slovenskim, češkim in poljskim delavcem pridgoval v njih materinih jezikih ter z njimi opravil velikonočno spoved. Dne 23. aprila je bila slovenska pridiga. Istega dne je bilo zvečer tudi zborovanje slovensko-českega delavskega društva, kojega se je tudi udeležil dr. Krek. Slovanski ondotni delavci nas prosijo, da izrečemo dr. Kreku za njegov trud in njegovo ljubezen najsrčnejšo zahvalo, kar storimo sedaj z veseljem.